

היה להם מנדט

תולדות המחלקה המדינית
של הסוכנות היהודית

משה גור. הוצאה לאור ביאליק, עמ' 588, 103 שקלים

שלמה נקדימון

ה

ספר זה חייב היה להיכתב.
אלמלא הד"ר משה ניגר היו
משיכים קורות משרד החוץ,
והמוסד שקרים לו, להישאר
כתיקים מצחיכים בגנובים.

ההיסטוריה שהיבר עוסקת בתולדות
המחלקה המדינית של התנועה הציונית,
שפעלה בהמשר במשרת הסוכנות
היהודית (מ-1929), וארכעת העומדים
בראשו עד 14 במאי 1948, לפ' הסדר: דוד
אידר (בין 1921-1922), פרדריך קיש (בין
1931-1922) חיים ארלוורוב (בין 1931-
1933) משה שרת (בין 1933-1948).

הספר מגולל סיפיו מדריכים עלי-די-
פלומטה בחיתולים, מתקפתה והולכת,
וחבקת מלכים, מנהיגים ושוועים ערבים
מהצד האחד, בכירים אירופיים, אמר-
ריקים ואחרים, מהצד الآخر. באמצע
שורות גם מלוחמות יהודים, איך לא, עד
להקמתה של מודינת ישראל.

הספר הזה בא מمياه רכה כתוב אי-שם
נבריטני, שכבר מראשית המנדט החלה
להאכיל את היישוב היהודי בארץ ישראל
מרוחים. הדואז שעד מלך היה רוקא
גרול המצדדים בשיטתו הירדי-בריטי, חיים
ויצמן, שהיה גם הוואן שקבע כי "השלטן
הציברי בארץ ישראל הוא אנט ציוני ואולי
אף אנט יهודי". מי שחש זאת על שרו היה
דווקא קצין פוליטי ראש השלטון הצבאי, קולד-
ארדמן אלבג', ראש השלטן הצבאי, קולד-
גלושה הדרה, משומש שהיה מושכנע שארציו
ברוטט באנטיסטים המשותפים לבניה בין
הציונות ומעריפה את העربים.

בספר נפרט תמונה קשה: אים עד-
ביהקמתה של מודינת ישראל.
הספר הזה הוא במיה רכה כתוב אי-שם
שikhaka לידייו של אידר, כאשר הצליח
באמצעות תרומות כספיות לשכגע גור-
פים ערביים לתמוך ברו קיום עם יהודים.
על מכתב יו'זא דווו שכתב ארלוורוב
לוייצמן ב-30 ביוני 1932, ובו דיווח על
אכובה גדרה ממשחת בריטניה, ועל
הסכנות שצפונות בהוכן התחפות
המדינהות בארכיות עבר השכנות. בין א-
ישראלי. וורף הינו של שות' בראש הריף
לומטיה, ניכר כי המקור שמננו שב
סמכותו הינה אכן גוריון. מספיק לעין בחיל-
רעת שורת לא-קובטושים צעד מרכיב עלי-
לביל לקלקתו. אך א-ישראלי או
בראשו דוד טוּרְבָּן, מושׁרְדָּן, מושׁרְדָּן
לירית האום. אכו' שות' כה לעמוד בראי-
המשלח התזינית לא-ם, שהנ Gehigah Chidur
הרב אבא הל סילבר את המיערכה הדיפלו-
מטית שקדמה להכרות האו'ם ב-29 בנובמבר
1947 על הקמת מדינה יהודית בארץ-
ישראל. וורף הינו של שות' בראש הריף
לומטיה, ניכר כי המקור שמננו שב
סמכותו הינה אכן גוריון. מספיק לעין בחיל-
רעת שורת לא-קובטושים צעד מרכיב עלי-
לביל לקלקתו. אך א-ישראלי או
ראים בראשותו של הספר, כי גם בן גוריון,
כמו כל ראשי המחלקה המודינית בסוכנות,
לא אאמין לרבעיניה ולובתויה.
מכל מקום, המחלקה המודינית נהפכה
להייתה מושׁרְדָּן החוץ הראשון שמדינת יש-
ראל. היא הינה מנהיגת מודיעין, בית ספר לדיפ-
לומתיה וஸא"ב אנוש ראיון: ראש המחלקה
משה שות', הינה לשר החוץ והושאנו ואש
הממשלה השנייה; ממלאת מקומות ראש המה-
ליקה המדינית, גולדה מאיר, הינה כעבורה
וגורמים עולומים הホールיטו לגונן אותה. הוא
נחש שובר קר בעבורו 17 שנים, ב-1949, כב-
ספרתו שווין מספרי עם העربים.
הכתב נמצא ברכיון של ראש המ-
חלקה המדינית ארלוורוב אחרי שנרצח,
וגורמים עולומים הホールיטו לגונן אותה. הוא
נחש שובר קר לא היה הראשון שהביע אמר-
רתו מוסג'ה. קדמו לו, בסוגנון שליהם, דוד
אידר ודור בן גוריון. לימים נתן אבא אבן
פרשנות מסוימת למכתב של ארלוורוב. הוא
ראה בוראיית הנולד: פסימיות קוררות לגביו
סיכויי הциונות תחת המנדט הבריטי, שבדי-
רדר מורי וכחיקמות. "

ኮוש מעמדת הבריטים

גם ירושו של אידר, לוייטנט קולונל הר-
מן קיש, קצין היהודי בריטי וחבר במילוח
הבריטית בוועירת הולמבר, בכיר ההגנה, ויצמן הורה
העולם והאשונה, שבע מורים מהבריטים,
ולא רוסס להזוויח אותם קשות. על פי ניגר,
קיש, בקורסו אידר, הקירוש תשומת לב
מיוחדת לעניין העברי, אך הגיע למסקנה
שהתנועה הציונית אינה יכולה להגיע לה-
סכם עם העerbim, שכן הסכמה לדרישותיהם
פירושה קץ הциונות.

קיש היה דמות מיוחדת. קצין צבא
בריטי, שוויiter על תפוקרו בהגנה
העגין הציוני, ומילא את תפקידו בהגנה
הציונית במשמעות רבתה. אחרי תשע שנים,
ב-1931, המלחיט לפופול, והסביר לנציגותה
לyon באותה עת ג'ון צ'נסלור, כי מימי שלטונו

היא בתחום זה. נחר הירדן עצמו
ארץ-ישראל, ואני גובל ארץ-ישראל
עד גומ' בשונ' דם, ולי' ארץ-ישראל.
ישראל הינו אנהנו עוד טרם הייתה
אנחנו שבים לא-ארצנו אנו'.

אנחנו גוריון אמר דברים אלה,
כוון' גוריון אמר דברים אלה,
גם הוי הרבה ההפכות מדריניות, כו'
המות העולם השניה והשאה, נעלית
ארץ ישואל בפניו יהודים ומיערכות
קשה עם הבריטים. ומבחינות מדריניות
של הרגשות היישוב וההסוזן - ה'ה' ש
מוסדות היישוב אחורי לוחמי אצ'ל והסז'
לבריטים.

חבל שהמחבר לא הביא ציטוט ממה
ההאה על חטא שכטב משה שות', אלא
כלי' שיתוך הפעולה עם הבריטים נגיד
חרות, לחברי מפלגתנו, מפא' (46).
ב'עיר הרע (המחתרות) בעורף חיז'י
אינה באח בחשבון... לא רק מושם על
קיים כוח שכיריה אנשיים לסתורב
ולטמא עצםם במגע פיגולים, אלא מ-
שפער (דם) יהורי אך יגביר התמוטטות
הפנימית".

13 שנותיו של שות' בראש המחלקה
המודינית, כאשר בחקלים מתוקפה זו
תיע' בגולדה מאיר, לימים יורשו במושב
החו'ז ("חזי' משלכת"), הגדיר אותה בר-
זעמו, הוא פרק מעניין בספר. בעוצם פרק
נחלק לשניים, כאשר השני נפתח בהחלפת
בריטניה לפרדוס מהמנדרט, מועד שבוט'
בראשו דוד טוּרְבָּן, מושׁרְדָּן, מושׁרְדָּן
לירית האום. אכו' שות' כה לעמוד בראי-
המשלח התזינית לא-ם, שהנ Gehigah Chidur
הרב אבא הל סילבר את המיערכה הדיפלו-
מטית שקדמה להכרות האו'ם ב-29 בנובמבר
1947 על הקמת מדינה יהודית בארץ-
ישראל. וורף הינו של שות' בראש הריף
לומטיה, ניכר כי המקור שמננו שב
סמכותו הינה אכן גוריון. מספיק לעין בחיל-
רעת שורת לא-קובטושים צעד מרכיב עלי-
לביל לקלקתו. אך א-ישראלי או
ראים בראשותו של הספר, כי גם בן גוריון,
כמו כל ראשי המחלקה המודינית בסוכנות,
לא אאמין לרבעיניה ולובתויה.

מכל מקום, המחלקה המודינית נהפכה
להייתה מושׁרְדָּן החוץ הראשון שמדינת יש-
ראל. היא הינה מנהיגת מודיעין, בית ספר לדיפ-
לומתיה וסא"ב אנוש ראיון: ראש המחלקה
משה שות', הינה לשר החוץ והושאנו ואש
הממשלה השנייה; ממלאת מקומות ראש המה-
ליקה המדינית, גולדה מאיר, הינה כעבורה
וגורמים עולומים הホールיטו לגונן אותה. הוא
נחש שובר קר לא היה הראשון שהביע אמר-
רתו מוסג'ה. קדמו לו, בסוגנון שליהם, דוד
אידר ודור בן גוריון. לימים נתן אבא אבן
פרשנות מסוימת למכתב של ארלוורוב. הוא
ראה בוראיית הנולד: פסימיות קוררות לגביו
סיכויי הциונות תחת המנדט הבריטי, שבדי-
רדר מורי וכחיקמות. "

טי'. אחד, טרי' קולק, שעסוק בפעולות ביון
ומודיעין ושימש איש קשר עם הבריטים,
היה לראש העיר הראשון של ירושלים
המאוחרת. ומיש שימש ראש אגף הביטחון
במחלקה המודינית וקצין קישור מטעם
עם מפקדת הצבא הבריטי, חיים הרצוג,
פעמים ראש אגף מודיעין בצה"ל, שגריר
ישראל בא"ם וכעבורה 35 שנים הנשיה
הישי של מדינת ישראל.

צמצמו את האפשרויות לשיתוף פעולה של
ממש בין הסוכנות היהודית לבין ממשלה
בריטנית. דוקא או הבהיר זיכר לבני ממשלה
העשה על הבריטים לא משפר את עמדתם
והעירך כי כל אלטנטיביה יותר גורעה.
ואילו בשל כך לא נבחר ויצמן פעם נוספת
בנשיא הסתדרות הציונית.

מחליפו של קיש היה חיים ארלוורוב,
שגם סייר חייו נגמר באיבו, עקב התנק-
זרוב היה קרוב מאוד למאה שאל אביה, אל-לה
הפעילה עם משלחת בריטניה, אבל גם הוא
ונאש מעמדות הבריטים כלפי מימוש חזון
הציונות. ארלוורוב גילה פתיונות רבה יותר
כלפי מנהיגים ערבים, וכונדול הפתוחות כך
כחחה והלכה האופטימיות שלו בוגע לסייע
כווי' הבהנה ושיטוף הפעולה אתם.

צ'ילטן של משה ייגר אל תוך הרדי המ-
סמכים של המחלקה המודינית הביאו אותו
למסקנה "שבמקום או במאחור הגיעו כל
הזרמים הציוניים להכרה שאין לפיס את
הערבים, אף לא את המתונם בירור, אלא
על ידי יתרו על עצם מהותה של הציונות
ועל שיאפתה להיות גורם מודני עצמאי
בארץ ישראלי. העמלה העברית נבעה מאי
נכונות עקרונית להכיר בוכות יהודית כל-
שה עלי ארץ ישראל".

אנחנו שבים לא-ארצנו

יגר גם משתלב בוויוכה בין פרשנים
על מכתב יו'זא דווו שכתב ארלוורוב
לוייצמן ב-30 ביוני 1932, ובו דיווח על
אכובה גדרה ממשחת בריטניה, ועל
הסכנות שצפונות בהוכן התחפות
המדינהות בארכיות עבר השכנות. בין א-
ישראלי. וורף הינו של הוכריע בסוגיה בינו'ר
לחותמים גודלים".

האמירה כי "הכסף יענה את הכל"
שikhaka לידייו של אידר, כאשר הצליח
באמצעות תרומות כספיות לשכגע גור-
פים ערביים לתמוך ברו קיום עם יהודים.
הה' הפטור של שיטוף הפעולה עם המ-
רוויז'ן, שהיה גם הוואן שקבע כי "השלטן
הציברי בארץ ישראל הוא אנט ציוני ואולי
אף אנט יهודי". מי שחש זאת על שרו היה
דווקא קצין פוליטי ראש השלטון הצבאי, קולד-
ארדמן אלבג', ראש השלטן הצבאי, קולד-
גלושה הדרה, משומש שהיה מושכנע שארציו
ברוטט באנטיסטים המשותפים לבניה בין
הציונות ומעריפה את העARBIM.
בספר נפרט תמונה קשה: אים עד-